

NŐK AZ AKADÉMIÁN

Kamarás Katalin

az MTA rendes tagja

Nem először látom nagy örömmel, hogy Somogyi Péter akadémikustársam a közgyűlést igazi fórumnak tekintve próbál jobbítani az Akadémia gyakorlatán. Nem mennék most bele az angolszász hagyomány – ahol a szakértők, ajánlók személyes integritása adja véleményük garanciáját – és a kontinentális, inkább számszerű mutatókra koncentrált értékelés közti értékvitába, gondolom, nem is erre gondoltak a szerkesztők, amikor felkértek erre a reakcióra. Hanem arra, hogy az idei év még a szokásosnál is szomorúbb eredményt hozott a női akadémikusok számát tekintve. Ha a jelölésekben megjelenő arány érvényesült volna, akkor a megszokott két-három új női levelező tagot üdvözölhetünk volna sorainkban. A hozzám közel álló területeken végigtekintve, bizony én is találtam olyan női jelölteket, akiknek a formális mutatói elérték vagy meghaladták a végül megválasztott férfi kollégáékét (tehát a „számokhoz való ragaszkodás” sem magyarázat). Ennek ellenére nem támogatnám a pozitív diszkriminációt.

Az előítéletek felszámolása nem megy márról holnapra. Nem igaz, hogy a helyzet egyáltalán nem változik, ám ahhoz, hogy a Somogyi Péter által javasolt formális lépések sikerrel járjanak, az szükséges, hogy az akadémikusok többségének konszenzusos támogatása álljon a törekvés mögött. Az az érzésem, hogy Angliában is, Németországban is megvalósult ez a konszenzus, és ezt követték a formális

lépések – mi pedig még sajnos nem tartunk itt, és emiatt rendkívül kellemetlen helyzetbe hoznánk azokat a kolléganőket, akik „vigaszon” kerülnének be az akadémikusok közé.

Saját területemen, a fizikában sajnos bármennyire is igyekszem a kolléganőket támogatni, pillanatnyilag egyszerűen nincs kiből válogatnom. Erre csak hosszú évek távlatában, a fiatal korosztály bátorításával látok lehetőséget. Van azonban egy szempont, ami kifejezetten akadályozza az arra rátermett kolléganőim előrejutását, ez pedig az életkor hangsúlyozása. A saját példámmal illusztrálva: kivételezettnek és szerencsésnek érzem magam, hogy a Fizikai Osztály méltónak talált a bizalomra, és az akadémikusok közössége tagjai közé választott. Mindezt egy rendkívüli témavezetőnek és egy rendkívüli kutatócsoportnak köszönhetem, akikkel alkalmam volt együtt kezdeni a pályámat, sőt hozzájuk hasonlóan folytatni is – azzal az apró különbséggel, hogy a PhD-fokozatom után minden szintet a férfi munkatársakhoz képest hatnyolc év késéssel értem el. Ennek megvolt az oka, és egyáltalán nem bánom, de kétlem, hogy a mai követelmények fényében, ahol a PhD után x évvel y szintre kell eljutni, és a legkisebb „lazítás” végzetes következményekkel járhat, így terveztem volna az életpályámat. Az életkor szerinti diszkriminációt így nőkkel szembeni diszkriminációnak is látom, amin érdemes lenne elgondolkozni.

NŐK AZ AKADÉMIÁN

Lamm Vanda

az MTA rendes tagja

Somogyi Péter professzor a tagválasztó közgyűlésen több fontos kérdést is felvetett. Természetesen igaza van: az MTA tagjai között kevés a nő, és ezen a helyzeten sürgősen változtatni kell. Különösen sajnálatos, hogy a mostani, a 2016. évi tagválasztás során egyetlen hölgy sem került be a levelező tagok közé.

A magam részéről a probléma megoldását nem annyira a szavazási rendszer megváltoztatásában látom, hanem abban, hogy minél több nő szerezzék meg az MTA doktora címet.

Hangsúlyozni szeretném, az akadémikusok jelölésénél ellenzek minden olyan megközelítést, amely a tudományos teljesítményen kívül bármiféle egyéb szempontra van figyelemmel, s – amint azt a közgyűlésen mondtam – ne azért válasszanak meg, mert szoknyát viselek. Egyébként a 2007. év a „nők éve” volt az Akadémián, amikor egyszerre hét hölgy lett az MTA levelező tagja. Annak idején Vizi E. Szilveszter, az MTA akkor elnöke célul tűzte ki, hogy növeljék a női akadémikusok számát, és íme, törekvését siker koronázta.

A női akadémikusok alacsony számával összefüggésben nem tudom megállni, hogy szóvá tegyem: tarthatatlan, hogy vannak tudományterületek, ahol sok kiváló, nemzetközileg is ismert DSc/MTA doktori címmel rendelkező nő dolgozik, és mégis egyetlen női akadémikusuk, sőt, hosszú évek óta levelező tagságra hölgyet még csak nem is jelöltek.

Álláspontom szerint a női tudósok egyenlő helyzetbe hozását az Akadémián igazából az MTA doktora címek megszerzésénél kel-

lene kezdeni annak érdekében, hogy majd, az akadémikusok jelölésénél minél több tudós nő közül lehessen választani.

A női kutatók helyzetbe hozása tekintetében vannak kialakult gyakorlatok, ezeket kellene figyelembe venni. A különféle ösztöndíjaknál fontosabbnak tartom az alkotói szabadság biztosítását. Amikor a munkáltató a disszertációját író kutatónőt vagy egyetemi oktatót mentesíti a napi munkától, a munkahelyre való bejárás alól, és előírja számára, hogy néhány hónapig csak a disszertációján dolgozzon. Az ilyen alkotói szabadság időnként többet segít, mint a különféle ösztöndíjak, amelyekért – ha komolyan vesszük az ösztöndíjak kiírói által megfogalmazott előírásokat – bizony az ösztöndíj ideje alatt elvártnak (joggal) bizonyos többleteljesítményt.

Vagyis: a női akadémikusok számának növelését elsősorban azzal lehetne előmozdítani, ha minél több hölgy szerezzék meg az MTA doktora címet, hiszen közülük fognak kikerülni a majdani akadémikusok. Sajnos az az igencsak elterjedt gyakorlat, hogy DSc/MTA doktora cím nélkül is egyetemi tanár lehet valaki (ez persze a férfiakra is vonatkozik), ellene hat annak, hogy minél többen törekedjenek az akadémiai cím megszerzésére. Mindezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy jelenleg a magyarországi jogi karokon – szerény számításaim szerint – az egyetemi tanároknak csak mintegy harmada rendelkezik a DSc vagy MTA doktora címmel, s ezeknek is majd a fele emeritus vagy emerita.